

Riktlinje om stöd till äldre och personer med funktionsnedsättning enligt socialtjänstlagen

Motala kommun

Innehåll

Definition – ordlista	2
Inledning.....	4
Riktlinje om stöd till äldre och personer med funktionsnedsättning enligt socialtjänstlagen	4
Socialtjänstlag (2001:453), SoL.....	5
Rätten till bistånd enligt SoL.....	5
Skälig levnadsnivå.....	5
Förbehåll.....	5
Kvarboendepincipen	6
Förändrat behov.....	6
Rapporteringskyldighet.....	6
Socialnämndens ansvar för vissa grupper	7
Samtycke	8
Hantering av egna medel.....	8
Husdjur.....	8
Avgifter för insatser enligt SoL.....	8
Anmälan om behov av god man eller förvaltare (ställföreträdare)	9
Framtidsfullmakt	9
Lag (2017:612) om samverkan vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård.....	9
Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.....	9
Socialtjänstens övergripande process	10
Processmodell.....	10
Aktualisera	10
Utreda	10
Besluta.....	10
Utforma uppdrag	10
Genomföra uppdrag.....	10
Följa upp.....	10
Individens behov i centrum, IBIC	11
Insatser enligt socialtjänstlagen.....	12
Boendestöd	12
Kontaktperson	14
Daglig sysselsättning.....	14
Särskilt boende enligt 5 kap 7 § SoL.....	14
Hemtjänst	15
Service.....	15
Personlig omvårdnad.....	17
Trygg hemgång	20
Avlösning	21
Dagverksamhet.....	21
Särskilt boende	21
Boka själv-plats	22
Växelvård	22
Korttidsplats	22
Särskilt boende för äldre	23

Definition – ordlista

Anhörig	Den person som vårdar eller stödjer. Kan bland annat avse person inom familjen eller bland de närmaste släktingarna.
Bistånd	Individuellt riktad insats som beslutas med stöd av SoL.
Förbehåll	Villkor för när beslut om insats kan återkallas.
Förvaltare	Person som är utsedd att företräda en viss person som är ur stånd att vårda sig själv eller sin egendom och där dennes rättshandlingsförmåga är begränsad.
Genomförandeplan	Vård- och omsorgsplan som beskriver hur en beslutad insats praktiskt ska genomföras för den enskilde.
God man	Person som är utsedd att företräda en viss person om på grund av fysisk, psykisk eller kognitiv sjukdom, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person utan att dennes rättshandlingsförmåga begränsas.
IBIC	Individens behov i centrum
ICF	Internationell klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa
Insats	Insats är en benämning på vad (typ av bistånd) som beviljats den enskilde. Exempelvis hemtjänst, boendestöd osv.
LOV	Lag (2008:962) om valfrihetssystem
LSS	Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade
Medboende	Är den som flyttar med en biståndsberättigad person till särskilt boende utan att själv ha beslut om sådan insats.
Närstående	I denna riktlinje; den person som tar emot omsorg, vård och stöd och som har en nära relation till anhörig.
Ordinärt boende	Det som inte är särskilt boende är ordinärt boende.
Parboende	Par som bor tillsammans på särskilt boende.
SoL	Socialtjänstlag (2001:453)
Särskilt boende (som insats)	Individuellt inriktad insats i form av boende som ges med stöd av SoL.

Särskilt boende för äldre	Boende som tillhandahåller bostäder eller platser för heldygnsvistelse tillsammans med insatser i form av vård och omsorg för äldre personer med behov av särskilt stöd.
Verkställighet	De åtgärder som vidtas utifrån beslut om en insats.

Beslutsinstans: Socialnämnden
Datum: 2019-12-11
Reviderande instans: Socialförvaltningen
Datum: 2021-03-18
Gäller från: 2021-04-01

Diarienummer: 19/SN 0158
Paragraf: § 240
Diarienummer: 19/SN 0158
Paragraf: § 58

Inledning

Denna riktlinje omfattar myndighetsutövning och verkställighet (oavsett utförare) för målgruppen äldre och vuxna personer med funktionsnedsättningar som är i behov av insatser enligt socialtjänstlagen (SoL). Kommunallagens likställighetsprincip (2 kap. 3 § KL) om likabehandling genomsyrar denna riktlinje samt all handläggning och genomförande av beviljade insatser.

Socialtjänstlagen (SoL) är utgångspunkt för denna riktlinje.

Riktlinje om stöd till äldre och personer med funktionsnedsättning enligt socialtjänstlagen

Denna riktlinje innehåller regler för handlande. Riktlinjen beskriver det som är vanligt förekommande. I vissa situationer behöver avsteg från riktlinjen ske vilket görs endast inom ramen för gällande lagstiftning, förordningar, rättspraxis, förarbeten och föreskrifter. Alla beslut om insatser föregås av en individuell behovsbedömning och utförandet av beviljade insatser ska alltid ske med fokus på den enskildes bästa och med utgångspunkt av den enskildes bedömda behov.

Syftet med riktlinjen är

- ett stöd för både myndighetsutövning och utförande verksamhet och ett styrdokument som förtydligar samsyn och medför att vi talar samma språk.
- att definiera vad som avses vara skälig levnadsnivå i Motala kommun.
- att säkerställa rättssäkerhet för den som tar emot insatser, anhöriga, myndighet och utförande verksamhet.
- att beskriva hur socialnämnden inom ramen för sitt uppdrag enligt SoL ska verka för att äldre och vuxna personer med funktionsnedsättning ska få möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro.

Riktlinjen är styrande oavsett vem som är utförare och omfattar således även utförare inom lag (2008:962) om valfrihetssystem (LOV) och lag (2016:1145) om offentlig upphandling.

För flertalet insatser i denna riktlinje har socialnämnden fastställt service- och värdighetsgarantier. En service- och värdighetsgaranti beskriver vad en insats kan innehålla, vad den enskilde kan förvänta sig av utförandet samt vad som krävs av den som är mottagare av insatsen.

Riktlinjen ska revideras årligen eller när behov uppstår.

Insatser enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) hanteras i separat riktlinje. Insatser inom kommunal hälso- och sjukvård (HSL) utförs enligt gällande lagstiftning.

Socialtjänstlag (2001:453), SoL

Socialtjänstlagen (SoL) är utgångspunkt för denna riktlinje. SoL är en målinriktad ramlag som ger kommuner stor frihet att utforma sina verksamheter med utgångspunkt från lokala förutsättningar och behov. Lagens portalparagraf (1 kap. 1 § SoL) anger de övergripande målen och grundläggande värderingarna för samhällets socialtjänst. Målen ger uttryck för principen om alla människors lika värde, lika rätt till social trygghet samt vård och omsorg. Samhällets socialtjänst ska på demokratins och solidaritetens grund främja människors

- ekonomiska och sociala trygghet
- jämlikhet i levnadsvillkor
- aktiva deltagande i samhällslivet

Vidare framgår av bestämmelsen att socialtjänsten ska inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser samt att verksamheten ska bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet. SoL bygger på frivillighet. Det innebär att socialtjänsten aldrig får ta över ansvaret från den enskilde. Hjälpen ska bygga på att den enskilde i möjligaste mån behåller ansvaret eller återtar ansvaret för sin egen situation. Insatserna syftar till att stärka den enskildes förmåga till ett självständigt liv. Till socialtjänstens uppgift hör också att på olika sätt försöka motivera den enskilde att ta emot hjälp eller annan insats som denne bedöms vara i behov av.

Rätten till bistånd enligt SoL

Rätten till bistånd för försörjning och livsföring i övrigt regleras i 4 kap. 1 § SoL. När den enskilde inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt träder rätten till bistånd in. Begreppet livsföring i övrigt är inte närmare preciserat i lagen. Biståndet ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå och utformas så att den stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv. Varje beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL bygger på en individuell behovsbedömning.

Beslut om insatser fattas enligt gällande delegationsordning.

Skälig levnadsnivå

Samtliga insatser enligt SoL ska leda till att den enskilde genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Det innebär inte bara en nivåbestämning utan ger också uttryck för vilken form av insats som kan komma i fråga. Skälig levnadsnivå kan innebära olika saker för olika personer samt vid olika tidpunkter och olika förhållanden. Vid bedömning av rätten till insats måste en sammanvägning göras av olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet, kostnader för insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes egna önskemål. Det finns inte någon obegränsad frihet för den enskilde att välja sociala tjänster oberoende av kostnad (Ny socialtjänstlag m.m. Prop. 2000/01:80, RÅ 1986 ref 175).

Innehållet i denna riktlinje tydliggör vad som bedöms ingå i skälig levnadsnivå i Motala kommun gällande insatser för äldre och personer med funktionsnedsättning enligt SoL.

Förbehåll

Beslut om insats kan innehålla ett förbehåll om att beslutet kan återkallas när den enskilde inte längre har behov av insatsen. Det kan exempelvis ske om det står oklart hur länge behovet av en insats kan föreligga, om behovet förväntas förbättras eller på sikt upphöra. Förbehållet måste förstås av den enskilde samt att det på ett tydligt sätt framgår vid vilka förutsättningar en omprövning kan komma att göras. Eventuella förbehåll ska dokumenteras i beslutet.

Beslut om en insats kan också tidsbegränsas efter en individuell bedömning samt utifrån omständigheter i övrigt.

Kvarboendepincipen

Socialtjänsten ska verka för kvarboende vilket innebär att den enskilde, så länge som möjligt, ska kunna bo kvar i ordinärt boende med stöd av exempelvis hemtjänst och andra kompletterande insatser.

Förändrat behov

I socialtjänstens verksamhetsområde ingår uppsökande verksamhet. I detta ingår även att medarbetare arbetar för att motivera den enskilde att på sikt ta emot hjälp. I Motala kommun har man enligt denna riktlinje en skyldighet att anmäla till socialkontoret när förändrade behov hos den enskilde uppmärksammas.

För hemtjänst, se kommunens extranät för senaste version av rutin avseende hantering av förändrat behov samt behov av insats utanför kontorstid.

Rapporteringskyldighet

Anställda inom socialtjänstens verksamhetsområde har skyldighet att uppmärksamma och påtala avvikelser och missförhållanden. Detta utgör en viktig del i socialtjänstens systematiska kvalitetsarbete och inte minst viktigt för att utförandet ska ske säkert. Syftet är att komma till rätta med brister i den egna verksamheten och förhindra att liknande fel, brister eller missförhållanden uppstår igen.

Se kommunens extranät för senaste version av gällande rutin.

Avvikelse

Avvikelse är ett samlingsbegrepp för negativa händelser som sker i verksamheten. Med en avvikelse menas en händelse eller försummelse i förhållande till en rutin eller sedvanligt arbetssätt vid handläggning eller utförande av insatser enligt SoL eller LSS och som har orsakat eller skulle ha kunnat orsaka en kvalitetsbrist för den enskilde. Exempel på avvikelser som ska rapporteras är brister i samverkan, dokumentation, personal, styrdokument osv.

Se kommunens extranät för senaste version av gällande rutin.

Lex Sarah

Föreligger missförhållande eller påtaglig risk för missförhållande ska detta rapporteras omgående till den som bedriver verksamheten.

Med missförhållanden, som ska rapporteras enligt 14 kap. 3 § SoL, avses utförda handlingar och handlingar som någon av försummelse eller av annat skäl har underlåtit att utföra och som innebär eller har inneburit ett hot mot eller har medfört konsekvenser för enskildas liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa.

Med påtaglig risk för missförhållande avses att det är fråga om en uppenbar och konkret risk för ett missförhållande.

Anmälan görs till Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Se kommunens extranät för senaste version av gällande rutin.

Lex Maria

Anmälan enligt lex Maria ska ske då händelse som har medfört eller hade kunnat medföra en allvarlig vårdskada. Med vårdskada avses, enligt patientsäkerhetslagen (2010:659), lidande, kroppslig eller psykisk skada eller sjukdom samt dödsfall som hade kunnat undvikas om adekvata åtgärder hade vidtagits vid patientens kontakt med hälso- och sjukvården. Allvarlig vårdskada innebär att patienten fått bestående skada eller har lett till ett väsentligt ökat vårdbehov eller avlidit.

Anmälan görs till Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Se kommunens extranät för senaste version av gällande rutin.

Lex Maja

Lex Maja innebär sekretessbrytande bestämmelser där anställda inom socialtjänsten får anmäla om djur tydligt utsätts för vanvård eller misshandel, uppvisar symptom på sjukdom eller skada samt om personer inte längre kan ta hand om sina djur. I första hand ska bristen försöka åtgärdas i samråd med den enskilde som bor med djuret.

Anmälan sker till Länsstyrelsen eller Polismyndigheten.

Se kommunens extranät för senaste version av gällande rutin.

Socialnämndens ansvar för vissa grupper

Äldre personer

Den nationella värdegrunden för äldreomsorgen har sin utgångspunkt i 5 kap. 4 § SoL. Värdegrunden tydliggör äldre personers ökade möjligheter till inflytande vid genomförandet av socialtjänstens insatser. Bestämmelserna innebär i korthet att socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att den äldre får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund). Med detta avses bland annat att äldreomsorgen ska värna och respektera rätten till privatliv, kroppslig integritet, självbestämmande, delaktighet och individanpassning. Vården och omsorgen ska bidra till att den enskilde känner trygghet och meningsfullhet. Insatserna ska vara av god kvalitet och utgå från ett gott bemötande. Äldre personer ska ges inflytande över när och hur beslutade insatser ska utföras.

Personer med funktionsnedsättning

Enligt 5 kap. 7 § SoL ska socialnämnden verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialnämnden ska även medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter behov av särskilt stöd.

Anhörigperspektiv – personer som vårdar eller stödjer

Enligt 5 kap. 10 § SoL ska stöd erbjudas för att underlätta för personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller som stödjer en närstående som har en funktionsnedsättning. Det innebär att den enskilde som får vård och stöd av anhörig respektive den anhöriga som vårdar eller stödjer den enskilde kan ha rätt till insatser enligt 4 kap. 1 § SoL. Alla anställda inom socialtjänstens områden är därmed skyldiga att uppmärksamma anhörigas behov av stöd samt att erbjuda stöd.

Barnperspektiv

Enligt 5 kap. 1 § SoL lyfts barns behov fram där socialnämnden ska verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden. Socialnämnden ska också i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga. Vidare ska socialnämnden sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver.

Våld i nära relationer

Enligt 5 kap. 11 § SoL ska socialnämnden verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Särskilt ansvar gäller för personer som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp samt barn som bevittnat våld eller andra övergrepp. I lagstiftningen lyfts kvinnor och barn särskilt fram.

Samtycke

Socialtjänstlagen bygger på frivillighet vilket innebär att insatser inte kan beviljas mot någons vilja. Den enskilde eller företrädare för denne behöver i någon form ge sitt samtycke till insatser. Det är av vikt att samtycke och fullmakter dokumenteras skriftligen, dels på myndighetssidan och dels hos utförande verksamhet, så att medarbetare på ett enkelt och tydligt sätt kan utläsa vad samtycket avser.

Hantering av egna medel

Den enskilde eller legal företrädare sköter normalt hanteringen av privata medel – den enskildes pengar eller kort. Vid särskilda akuta situationer kan utförare som i ett sista led gå in och hjälpa till. Samtliga utförare ska ha rutiner för hur detta säkras.

Husdjur

Det finns inte någon generell skyldighet att utge bistånd enligt SoL för hjälp med skötsel av husdjur, såsom till exempel att rasta hundar eller att utfordra husdjur. Hållande av husdjur anses normalt inte vara nödvändigt för att tillförsäkra en skälig levnadsnivå (jfr RÅ 1992 ref. 42).

I mycket speciella fall kan dock rätt till bistånd i form av hjälp med skötsel av husdjur föreligga. Utrymmet för sådana undantagsfall är dock mycket begränsat. Det räcker inte att det kan påvisas att husdjuret har en positiv inverkan och att den enskilde är fäst vid djuret.

- Kammarrätten i Stockholm, mål nr 4507-2001, meddelad den 8 oktober 2001
- Kammarrätten i Göteborg, mål nr 2034-03, meddelad den 21 oktober 2003

Avgifter för insatser enligt SoL

Flertalet av insatser (ej boendestöd, kontaktperson, daglig sysselsättning och stöd som ges i särskilt boende enligt 5 kap 7 § SoL) i denna riktlinje medför en avgift för den enskilde. Det finns ett högkostnadsskydd, en så kallad maxtaxa. Maxtaxan följer prisbasbeloppet som justeras årligen. Hänsyn tas till den enskildes betalningsutrymme, vilket innebär att avgiften kan variera. Den enskilde får ett skriftligt avgiftsbeslut som kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Avgifter hanteras av avgiftshandläggare på socialkontoret.

Se kommunens extranät för mer information om taxor.

Anmälan om behov av god man eller förvaltare (ställföreträdare)

Om någon på grund av sjukdom, psykisk ohälsa, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person kan godmanskap anordnas enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken. Ett sådant beslut får inte meddelas utan samtycke från den person som godmanskapet skulle gälla för, om inte den enskildes tillstånd hindrar att dennes mening inhämtas. Om den enskilde inte kan vårda sig eller sin egendom kan förvaltare anordnas enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Socialnämnden och verksamhetschefer inom hälso- och sjukvård har enligt 5 kap. 3 § socialtjänstförordningen skyldighet att anmäla till överförmyndaren om de anser att god man eller förvaltare bör förordnas för någon.

Den utförare som verkställer en beviljad insats får inte ha uppdrag som god man, förvaltare eller förmyndare eller på något annat sätt agera ställföreträdare för den enskilde.

Framtidsfullmakt

Ett juridiskt dokument där den enskilde själv kan välja vem eller vilka som representerar dennes personliga och ekonomiska intressen, om denne blir sjuk eller av annan anledning inte längre kan fatta egna beslut. Detta är ett alternativ till god man eller förvaltare. Det är den enskilde som avgör när framtidsfullmakten börjar gälla.

En framtidsfullmakt upphör att gälla när den enskilde inte längre bedömer att den är nödvändig, om god man eller förvaltare utses och om överförmyndarmyndighet beslutar att den helt eller delvis inte längre får användas.

Lag (2017:612) om samverkan vid utskrivning från sluten hälso- och sjukvård

Syftet med denna lag är att skapa en trygg, säker och smidig övergång från sluten hälso- och sjukvård till öppen vård och omsorg. Lagen beskriver bland annat bestämmelser kring samverkan vid planering av insatser för den enskilde som efter utskrivning från slutenvården kan komma att behöva insatser från socialtjänsten, kommunalt finansierad hälso- och sjukvården och regionfinansierad öppenvård. Lagen beskriver också kommunens betalningsansvar för vissa utskrivningsklara patienter.

I Östergötland finns en länsgemensam riktlinje för Region Östergötland och samtliga kommuner för hur samverkan ska ske med utgångspunkt till gällande lagstiftning. Riktlinjen *Samordnad vård- och omsorgsplanering i öppen vård och slutenvård*, finns tillgänglig på www.vardgivarwebben.regionostergotland.se.

För Motala kommun är uppdraget att, så långt det är möjligt, möjliggöra för den enskilde att på ett tryggt och säkert sätt lämna slutenvården samma dag som denne blir utskrivningsklar eller senast dagen därpå.

Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Motala kommun ingår sedan den 1 februari 2013 i förvaltningsområdet för finska, vilket ger finska språket men också meänkieli, samiska, romani chib och jiddisch förstärkt skydd. För kommunens del innebär det bland annat att bemöta och kunna erbjuda ärendehandläggning på minoritetsspråken samt ha tillgång till personal med kunskaper i språken.

Socialtjänstens övergripande process

Processmodell

Socialtjänstens processmodell (se figur nedan) beskriver den process som individen genomgår vid individuellt behovsprövat och beslutad socialtjänst. Denna omfattar handläggning, genomförande och uppföljning av beslutad insats.

Figur 1 Processmodell för socialtjänsten, från Socialstyrelsens vägledning *individens behov i centrum – Ett stöd för att använda ICF och strukturerad dokumentation i socialtjänsten*

Aktualisera

Ett behov av stöd och hjälp kan aktualiseras till socialtjänsten på olika sätt. Det kan vara genom en ansökan (muntlig eller skriftlig), en anmälan från någon annan (som kan välja att vara anonym) eller på annat sätt. En aktualisering innebär en information att behov av insats eller annat stöd kan föreligga.

Utreda

En utredning inleds där socialsekreterare inhämtar fakta till beslutsunderlaget. Fakta kan bland annat bestå av samtal med den enskilde, anhöriga, involverade professioner, intyg och egna observationer. Utifrån inhämtad fakta görs en behovsbedömning som leder fram till ett beslut.

Besluta

Beslut fattas utifrån vad som framkommit av utredningen. Antingen beviljas bistånd eller fattas beslut om avslag. Beslut bygger alltid på en individuell behovsbedömning. Beslut som går den enskilde emot kan i första hand överklagas till förvaltningsrätten.

Utforma uppdrag

När beslut om insats fattats överförs information från utredningen till en beställning som skickas till aktuell utförare för verkställighet. Denna information avser vad som ska utföras samt behovsbedömning.

Genomföra uppdrag

Aktuell utförare tar emot beställningen och verkställer aktuellt uppdrag, det vill säga beviljade insatser. En kontaktman ska utses för den enskilde och en genomförandeplan ska upprättas. I genomförandeplanen dokumenteras hur eller på vilket sätt beviljade insatser ska genomföras. Detta ska alltid ske med utgångspunkt från behovsbedömningen och, så långt det är möjligt, den enskildes uttryckta önskemål och vanor.

Följa upp

Både socialsekreterare och aktuell utförare ansvarar för uppföljning. Socialsekreterare följer upp den enskildes behov och insats samt säkerställer att behovet även fortsättningsvis tillgodoses med rätt insats. Aktuell utförare följer upp genomförandeplanen och säkerställer att den utgår från de behov och mål som anges i uppdraget, samt att insatser utförs i enlighet med planen. Genomförandeplanen ska revideras vid förändringar samt följas upp vid förändrat behov, dock minst två gånger per år.

Individens behov i centrum, IBIC

För fördjupad kunskap om Individens behov i centrum (IBIC) och Internationell klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa (ICF) se Socialstyrelsens vägledning *Individens behov i centrum – Behovsriktat och systematiskt arbetssätt med dokumentation av individens behov utifrån ICF*.

IBIC är ett stöd för att identifiera och beskriva individens behov, resurser, mål, resultat samt hantera dokumentationsbehov inom den process som individen genomgår i socialtjänsten. Att metoden är behovsriktad betyder att den syftar till att ge individen stöd med utgångspunkt från individuella behov och mål, inte från utbudet av befintliga insatser. IBIC:s kärnkomponenter är:

- ett behovsriktat arbetssätt med individen i centrum (individriktat, personcentrerat)
- ett systematiskt arbetssätt som omfattar handläggning, genomförande och uppföljning
- en strukturerad dokumentation som bygger på nationell informationsstruktur och nationellt fackspråk.

För att på ett strukturerat sätt beskriva individens behov, resurser, mål och resultat används ICF. ICF utgår från ett biopsykosocialt perspektiv i syfte att få en helhetsbeskrivning av hur individen fungerar i sin livssituation. ICF som klassifikation används som ett gemensamt språk för socialsekreterare och utförare inom socialtjänsten för att hantera behov, resurser, mål och resultat.

IBIC omfattar följande livsområden:

- Psykiska funktioner
- Lärande att tillämpa kunskap
- Allmänna uppgifter och krav
- Kommunikation
- Förflyttning
- Personlig vård
- Hemliv
- Mellanmänskliga interaktioner och relationer
- Viktiga livsområden
- Samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv
- Personligt stöd och personliga relationer

I arbetsmetoden IBIC ingår även övergripande mål som är uttryckta i SoL.

Motala kommun använder IBIC som arbetsmodell i myndighetsutövning och verkställighet gällande stöd till äldre och personer med funktionsnedsättning enligt SoL. Det innebär att samtliga insatser, genomförandeplaner och dokumentation som denna riktlinje beskriver utreds och utförs i enlighet med IBIC.

Insatser enligt socialtjänstlagen

Nedan redogörs för de insatser som är aktuella för denna riktlinje.

Boendestöd

Boendestöd kan beviljas personer med intellektuell funktionsvariation och/eller psykiatrisk- eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning i ålder 18-65 år som bor i ordinärt boende. Funktionsnedsättningen ska vara av den karaktär att det medför att den enskilde har väsentliga svårigheter att utföra aktiviteter inom livsområden, där begränsningar kan antas komma att finnas under en längre tid. Förlängt beslut avseende boendestöd fattas vanligtvis inte efter att den enskilde fyllt 65 år. Dock kan pågående beslut sträcka sig en period även efter den enskilde fyllt 65 år, exempelvis förlängt beslut fattas när den enskilde är 64 år och beslutets giltighetstid sträcker sig två år framåt.

Syftet med insatsen är att den enskilde ska få stöd och struktur i sin dagliga livsföring med syfte att återfå, förbättra eller bibehålla funktionsförmågor samt för en fortsatt tillvaro i ordinärt boende, kvarboendepincipen. Insatsens utformning och utförande ska stärka den enskildes möjlighet till ett självständigt liv.

Boendestöd utförs vardagar kl. 07.00-19.00 samt vid behov även lördagar. Om särskilda skäl föreligger kvälls- och nattetid, efter kl. 19.00 eller när boendestöd inte finns på plats, kan telefonnummer till enhet inom sociala resursverksamheten med vaken natt lämnas till den enskilde för stödjande telefonsamtal (känsla av trygghet).

Beslut och omfattning

Beslutets längd (beviljad period) avgörs utifrån en individuell bedömning av utredande socialsekreterare. I ett första skede beviljas insatsen vanligtvis under en period om högst ett år. Vid uppföljning kan beslutet förlängas. Dock tidsbegränsas beslutet då insatsen syftar till en ökad självständighet.

Omfattningen av boendestöd sker efter individuell behovsbedömning, dock vanligtvis mellan ett till sex tillfällen per vecka. Behov därutöver sker i samråd med 1:e socialsekreterare eller sektionschef. Tidsåtgång per tillfälle planeras mellan den enskilde och boendestöd med utgångspunkt av den enskildes behov, vilket sedan dokumenteras i genomförandeplanen.

Vid tillfälligt förändrat behov kan kontaktman, efter samtycke från den enskilde samt i samråd med 1:e behandlingssekreterare ändra befintlig omfattning under en period om en månad. Det kan exempelvis vara daglig kontakt, utökat antal besök per vecka men kan också avse minskat behov av stöd. Socialkontoret ska informeras om förändrat behov uppstår vilket föranleder att en uppföljning av den enskildes behov och eventuell korrigering av beviljad insats görs efter en månad, såvida det förändrade behovet kvarstår.

Boendestöd kan kombineras med andra insatser. Om den enskilde är beviljad stöd vid aktiviteter kopplat till exempelvis hemliv eller personlig vård kan, i vissa fall, även stöd inom samma område vara beviljat inom ramen för insats hemtjänst. Det kan exempelvis handla om att boendestöd stöttar den enskilde med att skapa strukturer och insatsen hemtjänst avser att mer praktiskt genomföra någon del av aktiviteten. Det är den enskildes funktionsnedsättning och behov som ligger till grund. Om flera insatser är beviljade utifrån samma livsområden behöver samverkan och hanteringen mellan de olika utförarna säkerställas.

Hälso- och sjukvård i samband med boendestöd

Enskild som är i behov av hälso- och sjukvårdsinsatser och inte kan ta sig till vårdcentralen kan få hälso- och sjukvård från kommunen. Personer som omfattas av bistånd i form av boendestöd enligt SoL är befriade från avgift för hemsjukvård.

Vid behov av egenvård kan detta beviljas inom ramen för insats hemtjänst, se rubrik *Egenvård* under insats hemtjänst.

Samsjuklighet

Insatsen boendestöd beviljas ej till personer där behovet enbart avser beroendeproblematik. Psykosocial problematik i kombination med beroende, så kallad samsjuklighet, kan dock föreligga. Vid samsjuklighet sker samverkan för hantering och planering för hur den enskildes behov ska tillgodoses samt med vilken insats.

Insatsens innehåll

Nedan följer olika områden som insatsen boendestöd bland annat kan omfatta. Den enskildes behov utreds och beskrivs enligt livsområden utifrån IBIC.

- Instruera, vägleda, motivera, träna och utveckla grundläggande aktiviteter i den dagliga livsföringen. Det kan bland annat handla om stöd vid hushållssysslor, upprätta veckomatsedel, planera och genomföra inköp samt matlagning.
- Stöd med att skapa struktur och påminna om aktiviteter som är kopplade till den enskildes personliga vård. Det kan bland annat handla om att påminna, skapa struktur och scheman för att regelbundet ta hand om sin personliga hygien.
- Stöd för social träning såsom att bygga upp sociala kontakter och få en fungerande social tillvaro utifrån egna förutsättningar. Det kan bland annat handla om stöd för att etablera eller behålla sociala kontakter med familj och vänner, att den enskilde kommer iväg till bokade tider, att den enskilde utifrån intresse provar på eller deltar i fritids- eller kulturaktiviteter, att ge stöd i samband med planerade aktiviteter i syfte att motivera den enskilde att komma iväg, att bryta social isolering.
- Stöd i att planera sin framtid, ta del av samhällsinformation, samtalsstöd samt skapa struktur i tillvaron med syfte att den enskilde på sikt ska bli självständig. Det kan bland annat handla om att ge råd och stöd kring vardagsekonomi och budgethantering, hitta och ta del av samhällsinformation, påminna om att öppna post och betala räkningar, motivera till sysselsättning samt för att bibehålla en befintlig sysselsättning.
- Stöd vid vård- och myndighetskontakter såsom att vägleda och stötta den enskilde att bygga upp och få en fungerande kontakt med olika myndigheter och vårdinrättningar. Det kan bland annat handla om att tillsammans med den enskilde hitta strategier så att nödvändiga kontakter etableras och vid behov bibehålls. Det kan också avse stöd i en redan etablerad vård- och myndighetskontakt såsom att ha någon att bolla med, stöd i att föra anteckningar samt återge mötesinnehåll och beslut.
- Vid behov kan boendestöd innebära att, i vissa situationer och under en tillfällig period, praktiskt utför olika aktiviteter när den enskilde själv inte har förmåga till följd av exempelvis försämrat mående. Det kan också avse situationer när den enskilde behöver visas hur en aktivitet kan genomföras. Det långsiktiga målet ska alltid vara att stärka den enskildes självständighet och sträva efter att denne kan utföra aktiviteten själv.

Kontaktperson

Insatsen kontaktperson syftar till ett personligt stöd i vardagslivet och kan beviljas enskild som saknar kontaktnät för samtal och stöd i vardagsfrågor samt där stödet antas bidra till en förbättrad funktionsnivå vad gäller ekonomi, boende, sysselsättning och sociala relationer. Syftet med kontaktperson är en förbättrad funktionsnivå i vardagslivet.

Innehållet i insatsen kan bland annat handla om stöd i vardagsfrågor, en stödjande kontakt (lots) i personliga angelägenheter och myndighetskontakter.

Insatsen utförs av utsedd enskild person med intresse och engagemang för andra människor. Kontaktpersonen är tillgänglig på sin fritid och har inte några formella krav på särskild kompetens.

Insatsen beviljas vanligtvis upp till sex månader för att sedan följas upp.

Daglig sysselsättning

Insatsen daglig sysselsättning kan beviljas personer med långvarig psykisk- och/eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning samt även i kombination med eventuella kognitiva svårigheter. Den enskilde står inte till arbetsmarknadens förfogande samt uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning.

Om den enskildes arbetsförmåga inte är färdigutredd och/eller där försörjningsstöd utgår beviljas daglig sysselsättning vanligtvis inte. Undantag är om den enskildes arbetsförmåga behöver prövas och en första insats i form av en lågtröskelaktivitet är förutsättning för ett senare insteg i en strukturerad, så kallad, förstegsträning inom ramen för samhällets ordinarie arbetsmarknadsåtgärder.

Insatsen syftar till att erbjuda en daglig sysselsättning som ger den enskilde stimulans och möjlighet till egen utveckling där målet är att den enskilde ska uppnå välbefinnande och självkänsla genom sysselsättning som motsvarar den enskildes intresse och förutsättningar. Innehållet är individuellt anpassat med hänsyn till den enskildes förutsättningar och kan bland annat avse enklare praktiska uppgifter, serviceuppdrag, hobby eller hantverk.

Daglig sysselsättning beviljas vanligtvis i ett första steg upp till tre månader. Därefter upp till sammanlagt tolv månader varefter ny uppföljning sker. Insatsen kan omfatta mellan enstaka timmar upp till 30 timmar per vecka.

Särskilt boende enligt 5 kap 7 § SoL

Insats särskilt boende för personer med psykisk funktionsnedsättning kan beviljas personer med långvarig psykisk-, kognitiv- och/eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning där den enskilde saknar egen förmåga att uppnå eller upprätthålla ett fungerande vardagsliv. Den enskilde har ett behov av dagligt stöd som kompletterar eller kompenserar den enskildes förmåga att klara av sin dagliga livsföring. Behovet av stöd förväntas vara långvarigt, ibland varaktigt.

Insatsen syftar till stöd och vägledning för att klara eget boende och vardagsliv där målet är att uppnå och upprätthålla en fungerande och strukturerad vardag utifrån den enskildes funktionsnivå.

Insatsen erbjuder

- kompenserande stöd och tillsyn för basala funktioner kring hemliv
- träning i den enskildes allmänna dagliga livsföring (ADL)

- stöd kring personlig vård vid behov
- tillgång till gemensamhetslokal
- organiserade sociala aktiviteter

Särskilt boende enligt 5 kap 7 § SoL beviljas vanligtvis upp till tre år för att sedan följas upp och omprövas.

Hemtjänst

Hemtjänst är en insats enligt SoL som kan beviljas personer som bor i egen bostad (ordinärt boende), om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Syftet med insatsen är att underlätta den dagliga livsföringen för en fortsatt tillvaro i ordinärt boende, kvarboendepincipen. Detta inkluderar även personer med ett omfattande vård- och omsorgsbehov.

Hemtjänst ska utformas så att det stärker den enskildes möjlighet att leva ett självständigt liv där insatsen ska bidra till att den enskilde ska återfå, förbättra eller bibehålla funktionsförmågor. Insatsen kan beviljas till vuxna personer som har behov av stöd och hjälp kopplat till åldrande, sjukdom eller funktionsnedsättning. Insatsens innehåll och hjälpens utförande bygger alltid på en individuell behovsbedömning enligt IBIC.

Hemtjänst kan utföras under dygnets samtliga timmar under hela året. Insatsen utförs vanligtvis i den enskildes hem, men kan också utföras om den enskilde tillfälligt bor hos någon annan. Om någon vistas tillfälligt i Motala kommun, exempelvis i sommarstuga, hos släktingar osv, och är i behov av hemtjänst kan detta ges. Bosättningskommunen tillhandahåller vistelsekommunen (Motala) med underlag där det framgår information om den enskildes behov av stöd och hjälp samt ersättningsunderlag. Se kommunens extranät för senaste version av gällande rutin.

Hemtjänst kan kombineras med andra insatser.

Om insatsen regelbundet överstiger 120 timmar per månad och kombineras med andra insatser bör frågan om särskilt boende tas upp som alternativ till hemtjänst i ordinärt boende.

Inom insatsen hemtjänst tillämpar Motala kommun kundval enligt LOV. Det innebär att den som beviljats hemtjänst har rätt att välja den eller de hemtjänstutförare som ska utföra innehållet av beviljad insats. Om den enskilde inte kan eller vill välja hemtjänstutförare träder icke vals-alternativet in. För mer information om LOV se aktuellt förfrågningsunderlag på Motala kommuns webbplats.

Inom hemtjänst och hemsjukvård används digitala nycklar hem till den enskilde.

Hemtjänst är indelat i två områden; service och personlig omvårdnad. Dessa beskrivs mer ingående nedan.

Service

Service avser hjälp som hör till hushållssysslor – hemliv. Enligt Socialstyrelsens termbank kan service avse exempelvis praktisk hjälp med bostadens skötsel, hjälp med inköp och ärenden samt distribution av färdiglagad mat.

Beviljat stöd som omfattar service utförs enbart dagtid vardagar.

Vid ansökan om stöd kopplat till service görs bedömning utifrån hushållsgemenskap om den enskilde bor tillsammans med någon/några andra vuxna personer. I de fall personer lever i hushållsgemenskap anses det normalt att hushållet bistår varandra med bland annat

inköp, städning, matlagning osv. Detta innebär att en persons sociala situation kan påverka rätten till hemtjänstinsats inom service. Om exempelvis båda personerna inom hushållet bedöms vara i behov av stöd i aktiviteter kopplat till service utreds behovet separat för var och en.

Bistånd för service kan i vissa fall beviljas anhörig i avlastande syfte (anhörigperspektiv) om denne tar ett stort ansvar för den enskildes omvårdnad, och vill fortsätta göra detta.

Tvätt

Syftet med tvätt är att den enskilde ska få stöd i olika aktiviteter som rör tvätt av kläder och andra textilier. Det kan handla om att boka tid för tvättstuga, sortera tvätt, hantera hushållsmaskiner som tvättmaskin och torktumlare, torka tvätt, eftervård som att stryka eller mangla samt vika och hänga in.

Den enskilde ska tillhandahålla tvättmaskin och förbrukningsmaterial.

Omfattningen av tvätt sker efter individuell behovsbedömning, dock vanligtvis två tillfällen per månad (varannan vecka).

Städ

Syftet med städ är att den enskilde ska få stöd i olika aktiviteter kring att hålla bostaden ren, dock max två rum och kök, hall och ett badrum. Det kan handla om att städa, hantera hushållsmaskiner som dammsugare, torka av ytor (damma), rengöra golv osv.

Städ innefattar vanligtvis

- Hall – golvvård och rengöring av ytor och dammtorka möbler
- Kök – golvvård, rengöring av ytor samt vid behov rengöring av kylskåp, frys, köksskåp, köksmöbler, ugn eller mikrovågsugn.
- Vardagsrum – golvvård och rengöring av ytor och dammtorka möbler
- Ett badrum – golvvård, rengöring av handfat, toalett, badkar eller dusch samt avtorkning av badrumsskåp
- Ett sovrum – golvvård och rengöring av ytor och dammtorka möbler

Samtliga rum i ovanstående punkter ingår vid varje städtillfälle men inte nödvändigtvis samtliga moment. Vid moment som tar längre tid och inte behöver ske så frekvent kan ordinarie tid för städ användas. Dock utgår moment eller delvis utförs några moment av städet vid detta tillfälle.

I städ ingår inte storstäd eller saneringsstäd.

Den enskilde ska tillhandahålla städmaterial.

Omfattningen av städ sker efter individuell behovsbedömning, dock vanligtvis var tredje vecka.

Inköp

Syftet med inköp är att den enskilde ska få stöd med olika aktiviteter som rör inköp av dagligvaror. Det kan handla om att anskaffa och transportera varor som den enskilde behöver i sin dagliga livsföring. Inköp kan även avse inköp via internet med hemleverans.

Omfattningen av inköp sker efter individuell behovsbedömning, dock vanligtvis ett tillfälle per vecka.

Inköpsförberedelser och efterarbete

Syftet med inköpsförberedelser och efterarbete är att den enskilde ska få stöd med olika aktiviteter som rör inköp av dagligvaror. Det kan handla om att planera inköp, skriva inköpslista, fylla i och skicka beställningslistor och plocka in varor i skåp.

Omfattningen av inköpsförberedelser och efterarbete sker efter individuell behovsbedömning, dock vanligtvis ett tillfälle per vecka.

Apoteksärenden

Syftet med apoteksärenden är att den enskilde ska få stöd med olika aktiviteter som rör att få hem mediciner. Det kan handla om inköp, uttag och leverans av mediciner och andra apoteksvaror till den enskildes bostad. Denna hjälp är kompenserande vilket innebär att den enskilde inte är delaktig i utförandet.

Omfattningen av apoteksärenden sker efter individuell behovsbedömning, dock vanligtvis två tillfällen per månad (varannan vecka).

Matdistribution

Syftet med matdistribution är att den enskilde ska få hemleverans av färdiglagad, portionsförpackad, kyld mat. Insatsen kan beviljas för den som behöver stöd med att tillreda och/eller planera sina måltider. Efter beslut om matdistribution väljer den enskilde hur många matlådor per dag och vecka som ska levereras genom sin beställning till leverantören. Leverans sker vanligtvis en gång per vecka men kan vid särskilda skäl levereras till den enskilde dagligen (portionsvis). Vid behov kan hemtjänsten vara behjälplig att fylla i matlistor.

Omfattning anges ej.

Hemsysslor

Syftet med hemsysslor är att den enskilde ska få stöd med olika aktiviteter som rör vardagligt hushållsarbete. Det kan handla om att hämta post, slänga sopor, diska, vattna blommor, bädda och renbädda sängen samt posta brev. Hemsysslor som utförs kan variera dag för dag då vissa moment i hushållsarbetet inte nödvändigtvis behöver ske dagligen.

Omfattningen av hemsysslor sker efter individuell behovsbedömning. OBS: Om hemsysslor ska ske dagligen kan extern utförare som enbart tillhandahåller service inte vara utförare för denna kund. Detta då helgdagar eller kvällar inte ingår i deras uppdrag.

Personlig omvårdnad

Enligt Socialstyrelsens termbank avser personlig omvårdnad den hjälp som behövs, utöver service, för att tillgodose fysiska, psykiska och sociala behov.

Beviljat stöd som omfattar personlig omvårdnad ska kunna utföras alla dagar i veckan, oavsett tidpunkt, oberoende av röda dagar.

Vid bedömning om stöd och hjälp kring den enskildes personliga omvårdnad tas ingen hänsyn till hushållsgemenskap.

Telefonservice

Telefonservice är en trygghetsskapande åtgärd i syfte att den enskilde ska få en social kontakt och känna sig trygg i bostaden med vetskap att personal från hemtjänsten ringer enligt överenskommelse.

Omfattning anges ej. Antal tillfällen som uppringning ska ske sker enligt den enskildes önskemål och dokumenteras i genomförandeplanen. Likaså vilka åtgärder som vidtas om den enskilde inte svarar vid uppringning.

Trygghetslarm (inkl. trygghetslarm 2)

Trygghetslarm är en trygghetsskapande åtgärd där den enskilde, oavsett tidpunkt, kan påkalla hjälp vid oförutsedda och akuta behov eller för att avhjälpa att akuta eller riskfyllda situationer uppstår. Det stöd som ges i samband med besök efter påkallning via trygghetslarmet avser främst basal omvårdnad.

Omfattning anges ej.

I hushåll där två personer är beviljade trygghetslarm finns ett larm men personerna har varsin larmknapp (halsband eller armband). Kostnaden för trygghetslarm avser hushållet och inte per person. Det innebär att en person har trygghetslarm (avgiftsbelagd) och den andra personen har trygghetslarm 2 (avgiftsfri).

Tillsyn

Tillsyn är en trygghetsskapande åtgärd i syfte att den enskilde ska få en social kontakt samt ökad känsla av trygghet i sin bostad. Tillsyn beviljas vid tidpunkter på dygnet när det inte finns behov av annan hjälp vid tillfället. Med annan hjälp avses även hälso- och sjukvårdsåtgärder. I genomförandeplanen dokumenteras vilka åtgärder som vidtas om den enskilde inte öppnar eller är hemma vid påringning.

Tillsyn nattetid sker i första hand digitalt – tillsyn på distans. Då genomförs tillsynen med hjälp av en kamera som sätts upp särskild plats i den enskildes bostad, vanligtvis i sovrummet. I överenskommelse med den enskilde bestäms tider när kameran aktiveras och tillsynen kan genomföras. Övrig tid är kameran avstängd. Kameran spelar inte in ljud och sparar inga bilder. I genomförandeplanen dokumenteras vilka åtgärder som vidtas om den enskilde inte befinner sig i det rum där tillsynen ska genomföras, i samband med att tillsynen sker.

Tillsyn beviljas när trygghetslarm och telefonservice inte anses tillräckligt för att den enskilde ska känna trygghet i bostaden.

Omfattningen av tillsyn sker efter individuell behovsbedömning, dock vanligtvis dagligen.

Egenvård

Egenvård är en hälso- och sjukvårdsåtgärd som den behandlande legitimerade yrkesutövaren inom hälso- och sjukvården som, inom sitt ansvarsområde, bedömt att en person själv kan utföra eller utför med hjälp av någon annan. Hälso- och sjukvårdsåtgärden kräver ej medicinskt utbildad personal. Bedömd egenvård räknas inte som hälso- och sjukvård och omfattas därför inte av hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Om den enskilde är i behov av egenvård ansöker denne om detta enligt SoL. Ansökan ska alltid kompletteras med en egenvårdsbedömning med tillhörande planering som används som underlag vid bedömning om rätt till egenvård. Egenvårdsbedömningen upprättas av legitimerad yrkesutövare inom hälso- och sjukvården tillsammans med den enskilde.

OBS: Ordinerade stödstrumpor (kompressionsstrumpor) kräver egenvårdsbedömning. Egenköpta stödstrumpor utan ordination kan beviljas under klädsel.

I väntan på att beslut om egenvård fattas enligt SoL åligger ansvaret för åtgärden kvar på hälso- och sjukvården.

Se Socialstyrelsens meddelandeblad nr 6/2013, april 2013.

Hälso- och sjukvårdsåtgärder som inte avser egenvård tillfaller hälso- och sjukvårdslag (2017:30). För att personal inom hemtjänsten ska kunna utföra sådana åtgärder krävs en delegering. Åtgärder enligt hälso- och sjukvårdslag ingår inte i denna riktlinje.

Omfattningen av egenvård bygger på vad som framkommer i egenvårdsbedömningen.

Förflyttning i bostaden

Syftet med förflyttning i bostaden är att den enskilde ska få stöd i olika aktiviteter som rör förflyttning. Det kan bland annat handla om att ändra grundläggande kroppsställning, att förflytta sig med hjälpmedel, att röra sig omkring på olika platser inom bostaden.

Omfattningen av förflyttning i bostaden sker efter individuell behovsbedömning, dock vanligtvis dagligen.

Måltidshjälp

Syftet med måltidshjälp är att den enskilde ska få stöd i olika aktiviteter som rör måltidssituationer. Det kan bland annat handla om att öppna matlådor eller förpackningar, värma mat, ta fram tillbehör, handräckning under måltiden, hjälpa till att mata, efterarbete såsom att plocka undan, bereda lättare måltider som frukost, fika och kvällsmat. Sällskap i samband med måltider kan också föreligga.

Omfattningen av måltidshjälp sker efter individuell behovsbedömning, dock vanligtvis dagligen.

Personlig hygien

Syftet med personlig hygien är att den enskilde ska få stöd i aktiviteter som exempelvis att tvätta delar av kroppen, borsta tänder, kamma håret, rakning och annan kroppsvård.

Omfattningen av personlig hygien sker efter individuell behovsbedömning, dock vanligtvis två tillfällen per dag.

Toalettshjälp

Syftet med toalettshjälp är att den enskilde ska få stöd i olika aktiviteter som rör toalettbesök. Det kan bland annat handla om förflyttningar till och från toaletten, hjälp med efterföljande hygien och klädsel, byta inkontinensskydd, tömma och byta kateter.

Omfattningen av toalettshjälp sker efter individuell behovsbedömning, dock vanligtvis dagligen.

Klädsel

Syftet med klädsel är att den enskilde ska få stöd i samband med aktiviteten att klä på och av sig. Det kan handla om att välja kläder anpassat efter säsong, att kläderna är hela och rena, att kläderna sätts på så att de fyller sitt syfte samt att den enskilde får stöd och hjälp när kläder ska tas av.

OBS: Ordinerade stödstrumpor (kompressionsstrumpor) kräver egenvårdsbedömning. Egenköpta stödstrumpor utan ordination kan beviljas under klädsel.

Omfattningen av klädsel sker efter individuell behovsbedömning, dock vanligtvis två tillfällen per dag.

Omsorgsstäd- och tvätt

Syftet med omsorgsstäd- och tvätt är att den enskilde ska få stöd med mindre omfattande städ och/eller tvättåtgärder knutet till den enskildes omvårdnadsbehov. Det kan exempelvis handla om enklare städ av köksgolvet eller tvätt av klädesplagg på grund av spill i samband med måltider.

Omfattningen av omsorgsstäd- och tvätt sker efter individuell behovsbedömning.

Dusch

Syftet med dusch är att den enskilde ska få stöd i olika aktiviteter som rör duschsituationen. Det kan bland annat handla om att tvätta kroppens olika delar, att torka kroppen och efterföljande kroppsvård.

Omfattningen av dusch sker efter individuell behovsbedömning, dock som mest fem tillfällen i veckan.

Ledsagning

Syftet med ledsagning är att den enskilde ska få stöd för att ta sig till och från aktiviteter utanför den egna bostaden. Det handlar om att den enskilde får en följeslagare som är med för att säkerställa en trygg och säker förflyttning vid exempelvis besök hos frisören eller till träningslokal, för att gå till vallokal i samband med röstning eller andra ärenden. Ledsagning handlar om att ta sig mellan platser, från A till B. Vid behov kan visst stöd förekomma.

Innan ledsagning beviljas ska andra möjligheter att tillgodose behovet beaktas. Det kan handla om att nyttja allmänna kommunikationsmedel, färdtjänst eller sjukresa. Vid besök hos Region Östergötland ansvarar de för att ledsaga den enskilde när denne anlänt till vårdinrättningen. Dock kan det ingå i ledsagningen att den enskilde har ett stöd med sig i samband med att besöket genomförs för att exempelvis komma ihåg vad som har sagts.

Omfattningen av ledsagning sker efter individuell behovsbedömning, dock som mest åtta timmar per månad.

Social aktivitet

Syftet med social aktivitet är att bryta social isolering. Den enskilde ska få stöd i olika aktiviteter som främjar social samvaro och välbefinnande. Det kan bland annat handla om olika former av utomhusvistelser, fika, stöd vid inköp samt andra fritidssysselsättningar. Det är den enskildes behov och intressen som styr innehållet.

Omfattningen av social aktivitet sker efter individuell behovsbedömning, dock som mest åtta timmar i månaden.

Trygg hemgång

Trygg hemgång är en insats under utredningstid som kan beviljas som längst i två veckor. Socialsekreterare fattar beslut om trygg hemgång i utredande syfte. Frågeställningar skickas med i beställningen till trygg hemgångsteamet där det framgår vad som ska utredas utifrån den enskildes behov. Innehållet kan avse stöd och hjälp i omsorg, hälso- och sjukvård, hjälpmedel och träning efter den enskildes behov. I slutet av utredningstiden sker en uppföljning där den enskilde tillsammans med berörda professioner går igenom aktuellt behov av stöd och hjälp samt eventuella behov av insatser.

Trygg hemgång beviljas främst i samband med utskrivning från slutenvård, hemgång från korttidsboende eller när akut hjälpbehov uppstår i ordinärt boende där insatser sedan tidigare inte är beviljade.

Avlösning

Avlösning är ett tillfälligt övertagande av omsorgen där det finns anhöriga som tar ett stort och regelbundet ansvar för omsorgen av en närstående. Syftet med avlösning är att möjliggöra tillfällen och tid för sammanboende anhörig för egen återhämtning och avkoppling. Behovet av stöd och tillsyn ska vara av den omfattningen att den enskildes behov inte kan tillgodoses med punktinsatser och trygghetslarm. Behovet kräver således kontinuerlig närvaro av en person.

Insatsen utförs i den enskildes bostad eller i annan miljö som fungerar väl med hänsyn till avlösningssuppletet. Innehållet i avlösningen bör diskuteras inför varje tillfälle då detta kan variera bland annat beroende på dagsform, säsong osv. Innehållet kan avse hjälp som både ingår i service och personlig omvårdnad och insatsen ska utföras tillsammans med den enskilde – delaktighet.

Beslut om avlösning avser alltid den person som har behov av vård och omsorg, inte den anhörige.

Omfattningen av avlösning sker efter individuell behovsbedömning, dock som mest arton timmar i månaden. De tio första timmarna är kostnadsfria. Den elfte timmen och uppåt har reducerad timavgift.

Den enskilde kan inte spara beviljad tid för avlösning från en månad till en annan.

Dagverksamhet

Dagverksamhet syftar till att stödja möjligheterna till fortsatt kvarboende för personer med demenssjukdom och personer med förvärvat hjärnskada samt bidra till att den enskilde ges möjlighet till social samvaro, stimulans, välbefinnande och en meningsfull vardag.

Dagverksamhet kan även beviljas som indirekt stöd och avlastning till sammanboende anhörig som vårdar en närstående i hemmet.

Innehåll och aktiviteter anpassas efter intressen, möjlig medverkan och utgår från ett jagstärkande förhållningssätt. Verksamheten bedrivs i kommunal regi dagtid, vardagar. Måltid serveras under vistelsen som bekostas av den enskilde.

Dagverksamhet kan inte kombineras med beslut om särskilt boende.

Dagverksamhet kan beviljas i en omfattning av en till fem dagar i veckan.

Resor till och från dagverksamhet ingår ej.

Särskilt boende

På samtliga särskilda boenden i Motala kommun

- har kommunen hälso-, sjukvårds- och rehabiliteringsansvar
- serveras samtliga måltider (som bekostas av den enskilde)
- ges stöd utifrån den enskildes behov
- ges tillsyn efter behov då det finns närhet till personal under hela dygnet
- finns trygghetslarm
- erbjuds sociala aktiviteter, minst 4 per vecka
- erbjuds ledsagning

Boka själv-plats

Boka själv-plats är ett indirekt stöd för sammanboende anhöriga som tar ett stort och regelbundet ansvar för omsorgen av en närstående. Boka själv-plats är en kort tillfällig vistelse som nyttjas vid enstaka tillfällen när behov uppstår. Insatsen möjliggör tillfällen och tid för anhörig för återhämtning, om de ska resa bort eller annat. Behovet av stöd, hjälp och tillsyn ska vara av den omfattningen att den enskildes behov inte kan tillgodoses med punktinsatser och trygghetslarm. Behovet av stöd och hjälp kräver således kontinuerlig närvaro av personal.

Det stöd som ges i samband med vistelse på boka själv-plats avser både service och personlig omvårdnad och beskrivs i en individuell behovsbedömning.

I samband med vistelse på boka själv-plats pausas eventuell beviljad hjälp från hemtjänsten och dagverksamhet.

Omfattning anges ej i biståndsbeslutet. Bokning av plats omfattar en dag upp till en vecka per bokningstillfälle. Platsen bokas genom kontakt med det särskilda boendet där platsen finns. Om behovet av boka själv-plats blir större och mer frekvent bör växelvård övervägas.

Beslut om boka själv-plats avser alltid den person som har behov av vård och omsorg, inte den anhörige.

Växelvård

Växelvård är ett indirekt stöd för anhöriga som tar ett stort och regelbundet ansvar för omsorgen av en närstående. Växelvård innebär en tillfällig vistelse på ett särskilt boende som ges med regelbundna intervaller. Insatsen möjliggör tillfällen och tid för anhörig för återhämtning och avkoppling. Behovet av stöd, hjälp och tillsyn ska vara av den omfattningen att den enskildes behov inte kan tillgodoses med punktinsatser och trygghetslarm. Behovet av stöd och hjälp kräver således kontinuerlig närvaro av personal.

Det stöd som ges i samband med vistelse på växelvård avser både service och personlig omvårdnad och beskrivs i en individuell behovsbedömning.

I samband med vistelse på växelvård pausas eventuell beviljad hjälp från hemtjänsten och dagverksamhet.

Vid enbart tillfälliga behov ska särskilt boende i form av boka själv-plats föreslås.

Beslut om växelvård avser alltid den person som har behov av vård och omsorg, inte den anhörige.

Växelvård beviljas i en omfattning av en eller två veckor i månaden. Om behov av ökad vistelse (mer än två veckor i månaden) finns i kombination med andra insatser bör särskilt boende övervägas.

Korttidsplats

Korttidsplats är en tillfällig vistelse på särskilt boende som kan beviljas om den enskilde har

- ett omfattande behov av tillsyn och trygghet som kräver närhet till personal under hela dygnet
- ett omfattande rehabiliteringsbehov som inte kan tillgodoses i ordinär bostad samt där översyn och anpassning av bostaden behöver ske innan hemgång kan möjliggöras
- ett omfattande dagligt behov av stöd i den enskildes personliga omvårdnad där inslag som är svåra att förutse och schemalägga föreligger

- särskilda sociala skäl som exempelvis plötslig frånvaro av anhörig som vårdar den enskilde där den enskildes behov omfattas av vad som framgår i ovanstående punkter

Insatser såsom hemtjänst, trygg hemgång, avlösning eller särskilt boende i form av boka själv-plats ska alltid först övervägas innan korttidsplats beviljas.

Beslut om korttidsplats sker alltid i samråd med 1:e socialsekreterare eller sektionschef.

Korttidsplats beviljas i en omfattning som mest två veckor i taget. Vid behov kan beslut om korttidsplats förlängas i samråd med 1:e socialsekreterare eller sektionschef.

Vid avslag på ansökan om korttidsplats i direkt anslutning till vistelse inom slutna vård får den enskilde, som överklagat beslutet, återvända till sin bostad i väntan på beslut från förvaltningsrätten.

Vid vistelse på korttidsplats i väntan på verkställighet av särskilt boende för äldre kan den enskilde inte tacka nej till erbjudande och kvarstanna på korttidsplats i väntan på ett nytt erbjudande.

Särskilt boende för äldre

Särskilt boende för äldre, så kallat äldreboende, består av ett mindre antal lägenheter i sammanhållna grupper samt gemensamma utrymmen såsom matrum och samvarorum. Detta är en boendeform för personer med fysisk funktionsnedsättning och/eller demenssjukdom. Syftet med denna insats är att säkerställa en långsiktig trygg omsorg för personer med omfattande omvårdnadsbehov som kräver en kontinuerlig och nära tillsyn.

Insatsen kan beviljas om den enskilde har ett långvarigt och

- omfattande behov av tillsyn som kräver närhet till personal under hela dygnet och som inte går att tillgodose med punktinsatser
- omfattande dagligt behov av stöd och hjälp i den enskildes personliga omvårdnad där inslag som är svåra att förutse och schemalägga föreligger
- en omfattande känsla av otrygghet, ensamhet, osäkerhet, oro att välbefinnandet hotas
- särskilda sociala skäl som exempelvis frånvaro av anhörig som vårdar den enskilde där den enskildes behov omfattas av vad som framgår i ovanstående punkter

Den enskildes känsla av otrygghet ska vara välutredd.

Andra insatser (även i kombination) ska alltid vara uttömda innan insatsen beviljas. Det ska på ett tydligt sätt framgå av utredningen på vilket sätt andra stödinsatser inte bedöms vara tillräckliga för att tillgodose den enskildes ovanstående behov.

Beslut om särskilt boende sker alltid i samråd med 1:e socialsekreterare eller sektionschef.

Vid bifall fattas även ett separat beslut vad den enskilde är beviljad för stöd kring service och personlig omvårdnad. Beslutets innehåll och dess omfattning bygger på en individuell behovsbedömning och kan avse:

- Dusch – upp till fem tillfällen per vecka
- Hemsysslor – vanligtvis dagligen
- Måltidshjälp – vanligtvis dagligen
- Omsorgsstäd- och tvätt – vanligtvis dagligen
- Personlig hygien – vanligtvis dagligen
- Klädsel – vanligtvis dagligen
- Städ – var tredje vecka
- Toalett hjälp – vanligtvis dagligen
- Tvätt – två tillfällen per månad
- Social aktivitet – upp till fyra timmar per månad

För mer information om vad ovanstående aktiviteter kan innehålla se under rubrik

Hemtjänst.

När den enskilde är på korttidsplats i väntan på verkställighet av särskilt boende för äldre kan den enskilde inte tacka nej till erbjudande och kvarstanna på korttidsplats i väntan på ett nytt erbjudande. För enskild som vistas i ordinär bostad och tackar uppreparade nej till erbjudande av verkställighet kan biståndsbeslutet om särskilt boende för äldre komma att omprövas.

Den enskilde kan när som helt aktualisera önskan om att få flytta till annat särskilt boende för äldre inom kommunen.

Parboende

Enligt 4 kap. 1 c § SoL ingår det i skälig levnadsnivå att kunna fortsätta att bo tillsammans med sin make/maka eller sambo. Detta gäller under förutsättning att paret varaktigt har bott tillsammans innan beslut om särskilt boende för äldre fattats. En i parrelationen behöver ha ett beslut om insatsen för att parboende ska gälla. Den som flyttar med utan biståndsbeslut blir medboende.

Det finns ett antal lägenheter på olika särskilda boenden i Motala kommun som möjliggör parboende.

Se kommunens extranät för senaste version av gällande rutin.

Husdjur

Den enskilde har rätt att ta med sitt husdjur till särskilt boende under förutsättning att denne kan ta hand om sitt husdjur. Det finns inte någon generell skyldighet att bevilja bistånd enligt SoL i form av hjälp med skötsel av husdjur.